

Dojrzałość szkolna, czyli gotowość do rozpoczęcia nauki w szkole

Gotowość szkolna określa stopień rozwoju dziecka, dzięki któremu można stwierdzić jego dojrzałość do podjęcia nauki w szkole. Chodzi o uzyskanie przez dziecko takiego poziomu rozwoju, który pozwoli mu swobodnie funkcjonować w nowej rzeczywistości, jaką jest szkoła. Może to mieć miejsce dzięki interakcji takich czynników jak: właściwości rozwojowe dziecka (w tym jego aktywność własna), a także wsparcie rodziców oraz innych środowisk, w których przebywa dziecko.

Wspierając rozwój dziecka nie należy pominąć ani zaniedbać żadnego obszaru. Taką funkcję ma zapewnić dzieciom 6-letnim obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne lub w oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej. To dzięki niemu dzieci mają możliwość osiągnąć wszystkie niezbędne kompetencje. Nauczyciele przedszkoli weryfikują wiedzę i umiejętności dzieci poprzez przeprowadzenie diagnozy gotowości szkolnej. Umożliwia im to dalszą pracę i zaplanowanie działań w zakresie wspomagania dzieci z trudnościami, jak również w zakresie wspierania dzieci uzdolnionych. Diagnoza oraz wszelkie podjęte działania przez nauczycieli mają dążyć do uzyskania przez dziecko odpowiednich kompetencji, niezbędnych do podjęcia dalszych działań edukacyjnych związanych z rozpoczęciem nauki w szkole.

Obszary gotowości szkolnej

Gotowość szkolną determinuje wiele czynników. Warto pamiętać, że różnorodne sukcesy edukacyjne, w tym uzyskanie gotowości szkolnej, nie są tylko skutkiem umiejętności, które posiada dziecko. Ważne jest pozytywne podejście przedszkolaka do postawionych mu zadań edukacyjnych.

To, jaki stopień dojrzałości szkolnej osiąga dziecko, zależy od poziomu jego rozwoju w poszczególnych obszarach:

- SPOŁECZNO-EMOCJONALNYM
- INTELEKTUALNYM
- FIZYCZNYM

Na wyżej wymienionych obszarach bazuje również diagnoza przedszkolna, na podstawie której nauczyciele analizują wszystkie zgromadzone informacje o dziecku.

Rozwój społeczny

Dobry start szkolny, w tym adaptacja w nowym miejscu, zależy w dużej mierze od poziomu rozwoju społecznego. Kontakty z rówieśnikami, z nauczycielami czy aktywność, którą będzie wykazywał się przyszły uczeń mają znaczny wpływ na jego edukację oraz chęć do nauki. Warto pamiętać, że rozwój społeczny w dużym stopniu zależy od wpływu różnych środowisk, w których przebywa dziecko. Istotne są tutaj jego kontakty z innymi oraz formy komunikacji z otoczeniem. Chodzi tu o niezbędną umiejętność posługiwania się językiem, symbolami czy gestami, co znacznie udoskonala komunikację. Dzięki osiągnięciu tych umiejętności dziecko z większą swobodą i łatwością będzie mogło zrozumieć zasady oraz normy panujące w nowym miejscu, ponadto będzie miało większą świadomość przynależności do nowej grupy. Ważnym aspektem w tym obszarze jest również budowanie uwagi, szacunku do innych oraz stosowanie form grzecznościowych. Warto pamiętać, że prawidłowy przebieg rozwoju społecznego jest znaczący w kształtowaniu u dziecka pożądanych postaw: społecznych, kulturowych czy patriotycznych.

Rozwój emocjonalny

Bardzo ważnym obszarem mającym wpływ na poziom gotowości szkolnej, łączącym się z rozwojem społecznym jest obszar emocjonalny. Dziecko 6-letnie ma styczność z dużą liczbą sytuacji, które powodują różnego rodzaju emocje, takie jak np. lęk, złość, smutek. Poziom dojrzałości emocjonalnej dziecka odnosi się między innymi do rozpoznawania, nazywania i wyrażania swoich emocji, jak również ich regulacji i kontroli. Przed rozpoczęciem nauki w szkole oczekuje się, że dziecko będzie potrafiło adekwatnie reagować na sukcesy i porażki. Dotyczy to zarówno jego osoby, jak i jego rówieśników. Kluczowym elementem w powyższym obszarze jest również motywacja do podejmowania wysiłku poznawczego, do nauki. W jej kształtowaniu dużą rolę odgrywają rodzice, nauczyciele czy rówieśnicy. Dziecko dzięki

właściwej motywacji może odczuwać radość oraz przyjemność zarówno z nauki, jak i zabawy. W rozwoju emocjonalnym dziecka ważne jest również podtrzymanie jego zainteresowań i pasji.

Rozwój intelektualny

Poziom gotowości szkolnej determinuje również szeroko rozumiany rozwój intelektualny. W procesie edukacji zarówno przedszkolnej jak i szkolnej duże znaczenie ma rozwój percepcyjno-motoryczny poszczególnych funkcji oraz ich integracja. Warto pamiętać, że nauka w szkole w znacznym stopniu będzie opierała się na spostrzeżeniach oraz analizach wzrokowo-słuchowych. Rozwój tych aspektów odwołuje się do następujących funkcji:

- myślenia
- spostrzegania
- pamięci
- uwagi
- mowy

Dzięki rozwinięciu powyższych funkcji dziecko kończące edukację przedszkolną nabywa wstępne umiejętności czytania i pisania, rozpoznawania liter i posługiwania się nimi w prostych wyrazach czy zdaniach. Wszelka aktywność językowa dziecka powinna polegać na posługiwaniu się dobrze mu znanym słownictwem, które ciągle rozwija i poszerza. Dziecko kończące przedszkole powinno posługiwać się mową na takim poziomie, by mogło być zrozumiane. Oczekuje się od niego również rozumienia docierających do niego w różnorodny sposób informacji np. poprzez rówieśników, rodziców czy nauczycieli.

Obszar poznawczy obejmuje również kompetencje matematyczne, które opierają się głównie na poznaniu liczb oraz liczeniu. Wymagają one od przedszkolaka dużego zaangażowania funkcji wzrokowo-słuchowych oraz pamięciowych. Dziecko poznając świat i nabywając nowe kompetencje poznawcze posługuje się również zmysłami. Dlatego tak ważna jest integracja

zmysłów, która za pomocą różnorodnych bodźców i wrażeń wzbogaca doświadczenia i pozwala na lepsze rozumienie otaczającego świata.

Rozwój fizyczny

Gotowość szkolna jest rozpatrywana również pod względem rozwoju fizycznego. Wiąże się to między innymi z wykonywaniem pewnych czynności związanych z ruchem w zakresie motoryki małej, jak i dużej. Biorąc pod uwagę motorykę dużą można wymienić kilka czynności, które dziecko w tym wieku powinno bez większych trudności wykonywać; jest to m.in.: wspinanie się, utrzymywanie równowagi czy skakanie.

Poziom rozwoju motoryki małej przede wszystkim ma wpływ na jakość posługiwania się przyborami plastycznymi i pisarskimi. Precyzyjne, opanowane ruchy, sposób chwytu narzędzia pisarskiego oraz siła nacisku są niezwykle ważne podczas nauki pisania. Oprócz powyższych czynności kształtują się również cechy motoryczne związane ze zręcznością, czy siłą. Należy również zauważyć, jak duże znaczenie przy rozwoju fizycznym ma ogólny stan zdrowia. Zły stan zdrowia powoduje zwykle absencję, ponadto zła kondycja fizyczna może powodować nadmierne nużenie się, roztargnienie, jak również obniżenie wydolności, co może wiązać się z deficytami edukacyjnymi.

Jakie czynniki wpływają na rozwój dziecka?

Na to jaki poziom gotowości szkolnej osiągnie dziecko mają wpływ nie tylko czynniki wewnętrzne, lecz także zewnętrzne. Środowisko, w którym przebywa dziecko jest jednym z nich, w szczególności dotyczy to rodziny, która ma największe oddziaływanie na dziecko w pierwszych latach jego życia. Kolejnym środowiskiem, z którym ma styczność dziecko jest środowisko przedszkolne. Zapewnia ono dziecku zaspokajanie jego podstawowych potrzeb w różnych obszarach. Do prawidłowego i wielostronnego rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym konieczna jest współpraca z rodzicami. Bez niej przedszkole nie będzie w stanie wywiązać się z wszystkich postawionych zadań dydaktyczno-wychowawczych. Przyczyną tego jest niedostateczna znajomość dziecka i jego sytuacji rodzinnej.

Jak rodzice mogą pomóc dziecku w osiągnięciu gotowości szkolnej?

- **Mogą przedstawiać szkołę jako miejsce, w którym dzieje się coś ciekawego, gdzie poznaje się wiele nowych, pasjonujących rzeczy. Nie straszyć nauczycielami i szkołą, jako czymś, co jest „za karę”.**
- **Wybrać się na wspólne zakupy przyborów szkolnych, przygotowywać miejsce do nauki, biurko itp.**
- **Wspólnie czytać książki, grać w gry planszowe, logiczne, spędzać dużo czasu z dzieckiem na świeżym powietrzu.**
- **Powoli wdrażać dziecko do systematyczności, obowiązkowości, do stałego rytmu dnia.**
- **Zapewnić kontakt z rówieśnikami, aby w tych pierwszych dniach szkoły dziecko nie czuło się osamotnione.**
- **Nie edukować na siłę i nie porównywać do innych dzieci.**
- **Współpracować z nauczycielami i specjalistami.**

Im dziecko jest dojrzalsze, im większa jego gotowość do nauki, tym pewniej i łatwiej odnajdzie się w nowej, szkolnej rzeczywistości, tym lepiej poradzi sobie z nauką. Ostateczną decyzję o podjęciu nauki w klasie I podejmują rodzice.

W jakim wieku dziecko może iść do szkoły?

Na chwilę obecną, obowiązek pójścia do pierwszej klasy mają wszystkie dzieci, które w danym roku kalendarzowym kończą 7 lat. Na wniosek rodziców naukę w szkole podstawowej może także rozpocząć dziecko, które w danym roku kalendarzowym kończy 6 lat. Dyrektor szkoły podstawowej przyjmuje dziecko sześciolatnie do pierwszej klasy, jeżeli:

- korzystało ono z wychowania przedszkolnego w roku szkolnym poprzedzającym rok szkolny, w którym ma rozpocząć naukę w szkole podstawowej, albo

- posiada opinię o możliwości rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, wydaną przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną albo niepubliczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną

Przyjęcie dziecka sześciolatniego do pierwszej klasy jest możliwe, jeżeli zostanie spełniony przynajmniej jeden z dwóch wymienionych warunków.

Odroczenie obowiązku szkolnego

Odroczenie spełniania obowiązku szkolnego wskazane jest w sytuacji, kiedy dziecko nie osiągnęło gotowości szkolnej. Każdemu dziecku można odroczyć rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego o jeden rok szkolny. Inaczej wygląda sytuacja w przypadku dzieci niepełnosprawnych (posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane przez zespoły orzekające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych) – wówczas, jeśli jest to uzasadnione potrzebami dziecka, spełnianie obowiązku szkolnego odroczyć można do 9. roku życia.

Rozpoczęcie spełniania przez dziecko obowiązku szkolnego odracza dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w rejonie której dziecko mieszka. Dokonuje tego na wniosek rodziców. Do wniosku konieczne jest dołączenie **opinii** wydanej przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną, z której wynika potrzeba odroczenia spełniania przez dziecko obowiązku szkolnego w danym roku szkolnym.

Autorzy tekstu: Kamila Daniluk – pedagog terapeuta

Alicja Paderewska – pedagog terapeuta

Bibliografia:

1. Brzezińska A. I. (2002) „Współczesne ujęcie gotowości szkolnej”. W: W. Brejnak (red.) „O pomyślny start ucznia w szkole” Warszawa, Biuletyn Informacyjny Polskiego Towarzystwa Dysleksji.
2. Chojak M. (2016) *Rodzice a gotowość szkolna dzieci*, Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
3. Goc J. „Kiedy dziecko jest gotowe do szkoły?” *Bliżej Przedszkola*, 1.124, 2012 s.19-21.
4. Piechota D. (2017) *Diagnoza przedszkola. Przewodnik dla nauczyciela*, Poznań, Wydawnictwo Klett.
5. Wiłgocka-Okoń B. (1972) *Dojrzałość szkolna dzieci a środowisko*, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
6. Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 1148 ze zm.) – art. 36 ust. 1 i 2.